

М. М. Заброцький, М. Л. Смульсон

Егоцентризм

ЕГОЦЕНТРИЗМ (від его... і *центр*) – зосередженість особистості на власних цілях, прагненнях та переживаннях і неспроможність внаслідок цього сприймати іншу людину як відмінну від себе особистість. На відміну від егоїзму, що виявляє морал. позицію особистості, турботу про власні інтереси за рахунок інтересів інших, Е. завжди пов'язаний з пізнав. сферою суб'єкта. Так, егоїстична людина не обов'язково є егоцентричною, вона може добре розуміти цілі ін. людей і свідомо їх ігнорувати. Е. ґрунтується на нерозумінні особою можливості існування позицій та поглядів, відмінних від її власних. Класифікують на пізнав. (характеризує процеси сприймання і мислення), морал. (виявляє нездатність до розуміння морал. засад вчинків ін. людей), комунікат. (має місце при передачі інформації ін. особам). Найповніше виявляється у дит. віці, тенденцію до його посилення спостерігають під час старості. Подолання Е. відбувається поступово як розвиток здатності особистості до децентрації, тобто спроможності відійти від влас. позиції, сприйняти погляди ін. людини. Е. часто виявляється при шизофренії, шизоїд. психопатії та істерії. Спілкування хворого з оточуючими при цьому стає формал., він втрачає почуття емпатії та відчуття співрозмовника.

Термін «Е.» запропонував швейцар. психолог Ж. Піаже і трактував його як розумову позицію дитини, коли вона оцінює все з влас. погляду. У ширшому значенні під Е. розуміють неусвідомлене змішування влас. поглядів з поглядами інших, нездатність децентрувати, тобто змінювати задану пізнав. перспективу. Властивий дит. розуму до 7–8 р., про його наявність свідчать т. зв. феномени Піаже (результати його експерим. дослідж. сприймання і мислення дитини) та егоцентричне мовлення. Протилеж. до Е. є поняття децентрації. Розрізняють первинну і вторинну інтелектуал. децентрацію. Процеси первин. інтелектуал. децентрації стосуються переважно сприймання дитини і розвиваються у 7–8 р. Їхнім критерієм є подолання феноменів Піаже. Вторин. підлітк.-юнац. Е. виникає як реакція на нагальні проблеми віку і виявляється у концентрації на влас. поглядах та ігноруванні інших. Процеси вторин. інтелектуал. децентрації пов'яз. з мисленням та уявою, розвитком умінь аналізувати й порівнювати різні позиції, шукати альтернативи, приймати адекватні рішення за наявності декількох варіантів тощо. Вони значно активізуються при виборі

професії й підготовці до неї. Стихій. розвиток інтелекту не гарантує ні первин., ні вторин. децентрації. [Г. Костюк](#), аналізуючи концепцію Ж. Піаже, стверджував, що без навчання вищі стадії й фази розумового розвитку, яким властиві абстрактні, узагальнювал. та зворотні мисленнєві операції, не можуть виникати.

Рекомендована література

1. Піаже Ж. Избранные психологические труды / Пер. с франц. Москва, 1969;
2. Проскура Е. В. Развитие познавательных способностей дошкольника. К., 1985;
3. Костюк Г. С. Навчально-виховний процес і психічний розвиток особистості. К., 1989;
4. Смульсон М. Л. Психологія розвитку інтелекту. К., 2003.

Бібліографічний опис:

Егоцентризм / М. М. Заброцький, М. Л. Смульсон // Енциклопедія Сучасної України [Електронний ресурс] / Редкол.: І. М. Дзюба, А. І. Жуковський, М. Г. Железняк [та ін.] ; НАН України, НТШ. – К. : Інститут енциклопедичних досліджень НАН України, 2009. – Режим доступу: <https://esu.com.ua/article-18594>

2001-2024 © Ця енциклопедична стаття захищена авторським правом згідно з чинним законодавством України ([докладніше](#)).